

حسابرسی داخلی مبتنی بر ریسک

بانگرشی بر مدیریت ریسک حسابرسی

محمدحسن حقی

می آید.

هدف اصلی نظارت، حفظ ثبات نظام مالی و اعتماد به آن از طریق کاهش ریسک و زیان حاصله برای سپرده گذاران و سایر بستانکاران است.

موسسه حسابرسی داخلی (IIA, S) مفهوم حسابرسی داخلی را اینگونه بیان می کند: حسابرسی داخلی یک فعالیت مستقل، مطمئن، واقعی و مشاوره‌ای است که به منظور افزودن بر ارزش عملیات یک سازمان یا بهبود بخشیدن به آن عملیات طراحی شده است. حفاظت از دارایی‌ها منابع بانک و منافع بانک از هرگونه ضرر و زیان زمانی میسر می شود که تمام ریسک‌ها و مخاطراتی که بانک‌ها با آن مواجه هستند شناسایی، ارزیابی و مدیریت شود.

از آنجایی که وظیفه اصلی حسابرسی بانجام آزمون‌ها، ارزیابی عملکرد و اثربخش بودن سیستم کنترل‌های داخلی را مورد رسیدگی قرار می دهند، آشنایی با انواع کنترل‌های داخلی و اهداف آنها ضروری به نظر می رسد این کنترل‌ها می تواند در زمان طراحی و پیش از برقراری و همچنین پس از برقراری مورد رسیدگی و ارزیابی حسابرسان داخلی قرار گیرند ضمناً یادآور می شود سیستم کنترل داخلی اثربخش سیستمی است که، هدفی را که برای آن ایجاد شده است بدست آورد. از آنجایی که در اینجا مجال بحث در مورد هر یک از پنج نوع کنترل داخلی نمی باشد فقط به بیان اسامی آنها اکتفا می گردد: ۱- کنترل داخلی پیشگیرانه ۲- کنترل داخلی یابنده ۳- کنترل داخلی اصلاحی ۴- کنترل داخلی دستوری ۵- کنترل داخلی جبرانی

بر اساس اصل ۱۱۰ اصول نظارت تطبیقی ریسک تطبیقی در متدولوژی ارزیابی ریسک حسابرسی داخلی گنجانده شود و باید برنامه حسابرسی متناسب با سطح ریسک ایجاد شود، بخش حسابرسی داخلی در بازنگری فعالیت‌های تطبیق باید به موقع ابزارهای کنترلی را داخل بانک تحت

همان‌طور که می دانیم حرفه حسابرسی از ابتدا همزمان با تغییر شرایط محیطی و پیشرفت دانش بشری چاره‌ای جز پذیرش تحول نداشته و ناگزیر برای حفظ و افزایش کارایی و ارائه خدمات مفید و اثربخش، ابزارهای جدیدی را بکار گرفته است. گرچه قرن‌هاست که حسابرسی داخلی در عمل اجرا می شود اما تنها ۵۰ یا ۶۰ سال است که به عنوان یک حرفه نوین مطرح شده است. انجمن حسابرسان داخلی در سال ۱۹۴۱ و زمانی بنا شد که ۲۵ نفر از حسابرسان داخلی ضرورت تاسیس چنین سازمانی را برای تبادل اطلاعات و حفظ منافع حرفه‌ای خود احساس کردند، گرچه از آن زمان تاکنون تغییرات عمده فراوانی رخ داده است. اما انجمن حسابرسان داخلی به عنوان ابزار اصلی اعتلای حرفه به کار خود ادامه داده است. این انجمن هم اکنون به شهر آلتاموند اسپرینگز در ایالت فلوریدا منتقل شده است و بیش از ۵۰۰۰۰ نفر عضو دارد. در اوت ۲۰۰۱ کمیته نظارت بر بانکداری بال گزارشی تحت عنوان حسابرسی داخلی در بانک‌ها منتشر کرد و در آن کار مهم حسابرسان داخلی مورد تاکید قرار گرفت، از آنجایی که عملیات بانک‌ها به طور فزاینده‌ای رو به پیچیده تر شدن است، حسابرسان داخلی توجه در زمینه کنترل‌های داخلی با رویکرد شناسایی ریسک‌هایی که پیش روی بانک‌ها قرار دارد و نیز شناسایی حوزه‌های خطر همچنین ریسک تطبیق و کفایت سرمایه تاکید گردیده است.

اهداف حسابرسی اثربخش مبتنی بر ریسک:

حسابرسی زمانی اثربخش است که هدفی را که برای آن ایجاد شده است بدست آورد.

حسابرسی از آن جهت که یکی از روش‌های مهم کنترلی به جهت سلامت و اعتبار عملیات بانک‌ها محسوب می شود از این رو ابزاری برای ارزیابی درستی فرآیند فعالیت‌های بانک از جنبه‌های مختلف به حساب

هدف اصلی
نظارت، حفظ ثبات
نظام مالی و اعتماد به
آن از طریق کاهش
ریسک و زیان حاصله
برای سپرده گذاران و
سایر بستانکاران
است

شناخت اولیه از سیستم کنترل داخلی و برآورد ریسک کنترل

حاصل ضرب اهمیت در ۱ یا ۴ (۴)	منفی یک (۳)	مثبت (۲)	ضریب اهمیت (۱)	روش های کنترل داخلی
			۱۰	هیچ خرید یا دریافت خدمتی بدون مجوزهای خرید/ دریافت خدمات انجام نمی شود
			۱۰	در هنگام تحویل کالا/خدمات، مدارک کافی و مناسب برای مستند کردن مشخصات، مقادیر و کیفیت کالا تهیه می شود.
			۱۰	کنترل های مناسبی وجود دارد که بتوان اطمینان حاصل نمود که کلیه مدارک بند ۱۱ فوق مدنظر قرار خواهد گرفت (استفاده از فرم های دارای شماره چاپی و یا ثبت کالا/ خدمات دریافتی در دفاتر خاص)
			۱۰	مقادیر، مشخصات و کیفیت کالا/ خدمات دریافتی مندرج در صورت حساب ها با مدارک مربوط به دریافت کالا مطابقت می گردد.
			۱۰	صدور چک تنها در مقابل برگ های دستور پرداخت دارای شماره ترتیب چاپی که بر مبنای مدارک و مستندات مربوط به معاملات شرکت صادر شده و توسط مسوولی تایید گردیده، انجام می شود.
			۱۰	همزمان با صدور چک، مستندات و مدارک پیوست جهت جلوگیری از استفاده مجدد به نحو مناسبی باطل می شود.
			۱۰	صدور چک و حواله های بانکی توسط اشخاصی مستقل از صادرکننده مجوز پرداخت صورت می گیرد.
			۱۰	در زمان تحویل چک به ذینفع، رسید معتبر دریافت و چک های تحویل نشده به نحو مناسبی نگهداری می شود.
			۱۰	قبل از پرداخت، صورت مخارج توسط شخصی مستقل از تهیه کننده از نظر صحت مطالبات و مدارک اسناد ضمیمه کنترل و تصویب و برای جلوگیری از استفاده مجدد به نحو مناسبی باطل می شود.
			۱۰۰	

خطر ناشی از بررسی تحلیلی و خطر آزمون جزئیات مانده حساب یا گروه های معاملات را با دقتی مناسب، برآورد کند. حسابرس با تعیین خطر عدم کشف می تواند نوع و ماهیت زمان بندی اجرا و حدود آزمون های لازم

آزمون قرار دهد تا از تطبیق با قوانین مقررات و استانداردهای اجرایی اطمینان حاصل کند.

ریسک های پیش روی حسابرس:

از مهمترین ریسک هایی که در پیش روی حسابرس قرار می گیرد عبارت است از ریسک کنترل، ریسک ذاتی و ریسک عدم کشف.

حسابرسی پس از کسب شناخت اولیه از سیستم های حسابداری و کنترل داخلی (ثبت سیستم با استفاده از شرح نوشته، پرسش نامه کنترل های داخلی، نمودگر یا تلفیقی از آنها و انجام دادن آزمون شناخت سیستم) خطرهای ذاتی و کنترل را برآورد می کند. این برآورد اولیه از خطرهای ذاتی و کنترل، وی را در تشخیص قابلیت حسابرسی واحد مورد رسیدگی یاری می رساند. در صورت انجام حسابرسی واحد مورد رسیدگی، حسابرسی به آزمون کنترل هایی می پردازد که می خواهد بر آن اتکا کند سپس باتوجه به نتایج حاصل از آزمون کنترل ها و دستیابی به اطلاعات بیشتر در طول اجرای کار ممکن است برآورد اولیه از ریسک های ذاتی و کنترل را تعدیل کند با مشخص شدن میزان ریسک های ذاتی و کنترل، حسابرس در شرایطی قرار می گیرد که بتواند ریسک عدم کشف (شامل

◆ از مهمترین ریسک هایی که در پیش روی حسابرس قرار می گیرد عبارت است از ریسک کنترل، ریسک ذاتی و ریسک عدم کشف

برآورد ریسک کنترل	میزان ریسک	اتکا به سیستم کنترل داخلی	شیوه رسیدگی
کمتر از ۳۰٪	ریسک پایین	به سیستم‌های کنترل داخلی می‌توان اتکا کرد	آزمون کنترل‌ها
بالاتر از ۳۰٪	ریسک بالا	به سیستم‌های کنترل داخلی نمی‌توان اتکا کرد	آزمون‌های محتوا و عمیق‌تر

را برای کسب شواهد کافی و پشتوانه اظهار نظر خود مشخص نماید.

ستون (۱) ضریب اهمیت برآورد شده و پیشنهاد می‌گردد.

ستون (۲) در صورتی که کنترل وجود داشته باشد عدد درج می‌شود.

ستون (۳) در صورتی که کنترل وجود نداشته باشد عدد درج می‌شود.

ستون (۴) از ضریب ستون (۱) و (۳) بدست می‌آید.

در این صورت جمع ستون (۴) برآورد اولیه از ریسک کنترل است، که در این صورت اگر از ۳۰٪ کمتر باشد مساعد

بوده و می‌توان به سیستم کنترل‌های داخلی اتکا نمود و آزمون کنترل‌ها انجام شود ولی اگر از ۳۰٪ بالاتر باشد ریسک کنترل

بالاتر برآورد شده و به جای آزمون‌های کنترل به آزمون‌های محتوا و رسیدگی بیشتر و عمیق‌تر تاکید می‌گردد.

برآورد ریسک ذاتی:
به طور کلی ریسک ذاتی در ماهیت حساب مورد نظر

دارایی‌های با ارزش بالا و با قابلیت نقل و انتقال مانند وجوه نقد.

ریسک ذاتی را می‌توان:

بالا، متوسط یا پایین به ترتیب معادل ۵۰، ۷۵، ۱۰۰ درصد ارزیابی و در ستون (۲) درج کرد.

برآورد خطر عدم کشف:

خطر عدم کشف در دو سطح برآورد می‌شود:

۱- در برآورد کلی حجم عملیات حسابرسی

۲- در تعیین حجم آزمون جزئیات

بکارگیری بررسی‌های تحلیلی در مرحله برنامه‌ریزی به منظور کسب شناخت از فعالیت واحد

مورد رسیدگی و تعیین زمینه‌های بالقوه مخاطره‌آمیز کار است بررسی‌های مزبور می‌تواند توجه حسابرس را به

جنبه‌هایی از فعالیت‌های واحد مورد رسیدگی جلب کند که قبلاً از آنها آگاه نبوده است و همچنین او را در تعیین

نوع و ماهیت، زمانبندی اجرا و حدود سایر روش‌های حسابرسی یاری رسانند.

فهرست مواردی که در تعیین خطر ذاتی موثر است (۱)	ضریب اهمیت (۲)	میزان ریسک (۳)	نتیجه (۴)
--	----------------	----------------	-----------

عبارتند از:

الف) پیچیدگی معاملات و دیگر رویدادهایی که ممکن است نیازمند استفاده از کارشناسان باشد.

ب) میزان قضاوت بکار رفته در تعیین مانده حساب‌های (برآوردی یا قطعی بودن)

ج) زیان‌پذیری یا احتمال سوءاستفاده از دارایی‌ها مثل

منبع:

۱- دستورالعمل حسابرسی با نگرش به مدیریت ریسک،

سازمان حسابرسی